

Sociologický ústav
Akademie věd ČR

FF UHK

Změny vybavenosti venkovských obcí základními službami a dopady na jejich obyvatele

Josef Bernard, Lucie Vítková, Miroslav Joukl

**APLIKOVANÝ VÝZKUM V OBLASTI
REGIONÁLNÍHO ROZVOJE**

Praha, 5.10.2021

KONTEXT PROJEKTU

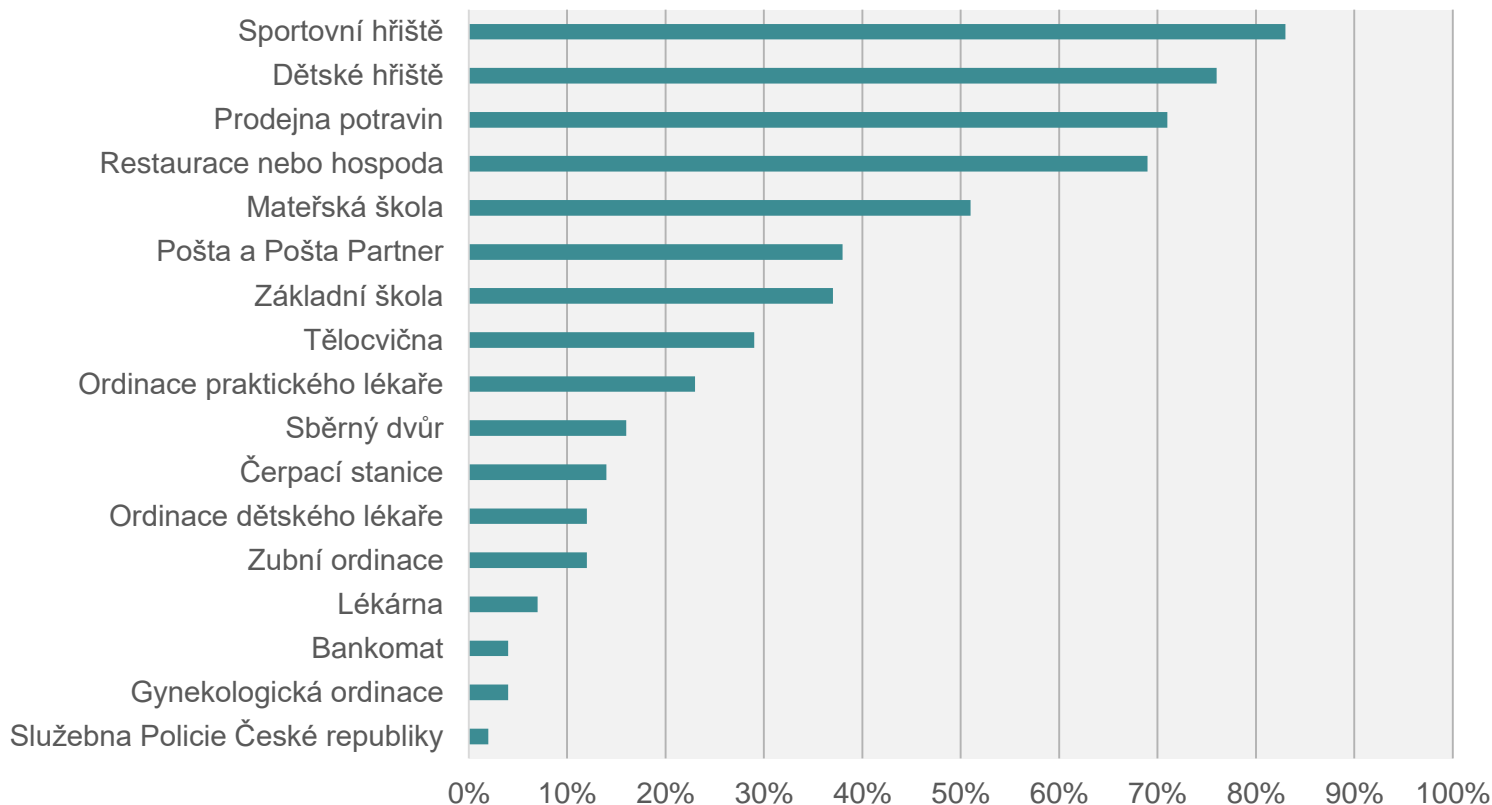
- Přetrvávající diskuse o reálných a žádoucích podobách rozvoje venkova se výrazně týkají problematiky vybavenosti venkovských obcí službami a infrastrukturou
 - Dilema efektivity a lokalismu
 - Existující silný obraz „upadajícího venkova“
 - Snaha o definování standardů vybavenosti a dostupnosti služeb
 - V podstatě chybějící empiricky založené analýzy o:
 - Existujícím stavu vybavenosti venkovských obcí službami a jejich regionálních rozdílech
 - Proměnách vybavenosti v čase
 - Využívanosti těchto služeb a jejich významu pro obyvatele vesnic

CÍLE PROJEKTU

1. Prozkoumat možné deficity vybavenosti venkovských obcí službami
 1. Analýza reálně existujících standardů vybavenosti pro různé typy obcí
 2. Analýza reálné prostorové dostupnosti služeb pro různé typy obcí
 3. Analýza časových proměn vybavenosti
2. Prozkoumat, jaký význam tato vybavenost má pro místní obyvatele
 1. Jaká je reálná využívanost služeb
 2. Které skupiny by byly nejvíce negativně postiženy ztrátou lokálních služeb
3. Prozkoumat zkušenosti s fungováním různých způsobů podpory vybavenosti a dostupnosti služeb na venkově.
 1. Ze strany samospráv obcí
 2. Ze strany samospráv krajů

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ 1. VÝZKUMNÉ ZPRÁVY

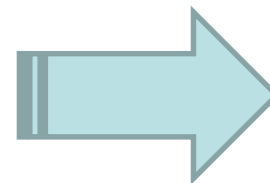
Rozšířenost jednotlivých prvků vybavenosti obcí do 3000 obyvatel

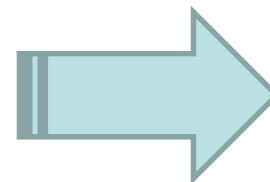
HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ 1. VÝZKUMNÉ ZPRÁVY

Faktory ovlivňující vybavenost

- Zásadní vliv populační velikosti obcí
- Další vlivy
 - Pozitivní vliv na vybavenost
 - Mikroregionální a meziregionální odlehlost
 - Vyšší věková struktura, popř. též úbytek obyvatel
 - Nižší mzdová úroveň
 - Turistický ruch
 - Hlavní sídlo v obci
 - Negativní vliv na vybavenost
 - Příměstská poloha
 - Populační přírůstky
 - Vyšší mzdová úroveň
 - Vedlejší sídlo v obci

Periferní
venkov

Příměstský
venkov

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ 1. VÝZKUMNÉ ZPRÁVY

Vývoj vybavenosti od 90. let do současnosti

- Pokles vybavenosti
 - Prodejny potravin (v posledních letech se tempo poklesu výrazně snížilo)
 - Ordinance dětských lékařů, zubařů a gynekologů (mírný pokles, rychlost růstu)
- Stagnace vybavenosti
 - Základní a mateřské školy
 - Pošty
 - Restaurace a hospody
 - Ordinance praktických lékařů
- Nárůst vybavenosti
 - Sportovní hřiště
 - Lékárny (velmi slabý nárůst)

PRAKTICKÉ APLIKACE

„BĚŽNÝ STANDARD VYBAVENOSTI“ malých obcí

- Definuje jako běžný standard situaci, kdy od určité velikostní kategorie jsou službou vybaveny více než 2/3 obcí
- Není minimálním standardem
- Není normativním nárokem
- Může sloužit pro účely benchmarkingu a strategického plánování na úrovni obcí, MAS, krajů, státu
- Doplňuje a kriticky nasvětluje standardy dostupnosti definované Metodikou „Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury“ z roku 2016

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMNÉ ZPRÁVY

Běžný standard vybavenosti malých obcí

typ služby nebo infrastruktury	běžný standard podle počtu obyvatel obce (dvoutřetinová vybavenost)	standarty dostupnosti podle Metodiky MMR
Sportovní hřiště	200 - 300 obyvatel	bez omezení velikosti, do vzdálenosti 1 km
Dětské hřiště	200 - 300 obyvatel	bez omezení velikosti
Prodejna potravin	300 - 400 obyvatel	
Restaurace nebo hospoda	300 - 400 obyvatel	
Mateřská škola	500 - 600 obyvatel	nad 1000 osob, pod 1000 osob do 30 minut hromadnou dopravou
Základní škola	600 - 700 obyvatel	nad 2000 osob, pod 2000 osob do 30 minut hromadnou dopravou
Pošta a Pošta Partner	800 - 900 obyvatel	nad 2500 osob, pod 2500 osob do 10 km
Tělocvična	1300 - 1400 obyvatel	
Ordinace praktického lékaře	1400 - 1500 obyvatel	nad 2000 osob, pod 2000 do 35 minut autem
Ordinace dětského lékaře	2000 - 2100 obyvatel	nad 2000 osob, pod 2000 do 35 minut autem
Zubní ordinace	2000 - 2100 obyvatel	nad 2000 osob, pod 2000 do 35 minut autem
Lékárna	2000 - 2100 obyvatel	nad 2000 osob, pod 2000 do 35 minut autem
Čerpací stanice	2200 - 2300 obyvatel	
Bankomat	2800 - 2900 obyvatel	
Gynekologická ordinace	Ne	nad 2000 osob, pod 2000 do 35 minut autem
Sběrný dvůr	ne	1 zařízení na 5 000 obyvatel
Služebna Policie České republiky	ne	

PRAKTICKÉ APLIKACE

ONLINE KALKULAČKA VYBAVENOSTI malých obcí

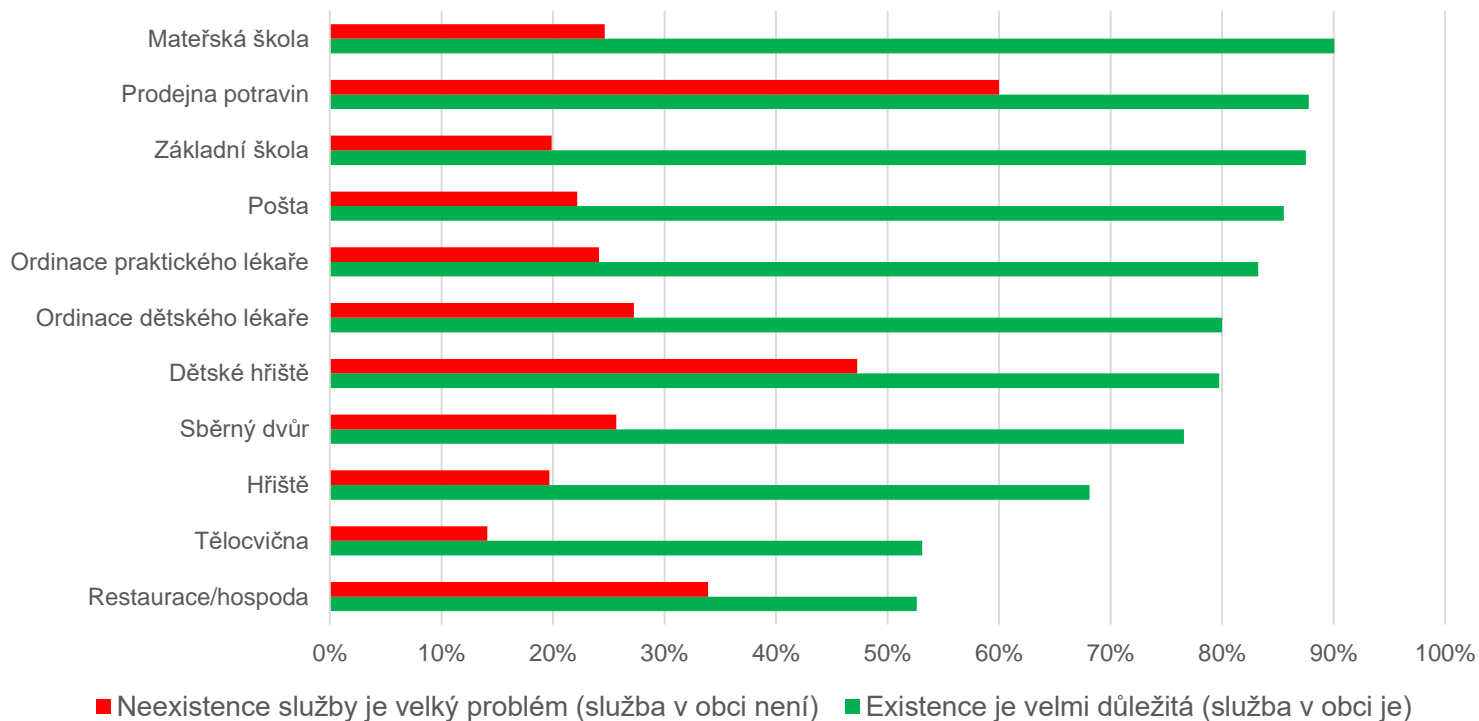
– **Webová kalkulačka**

- Zjišťuje, jak jsou v průměru vybavené obce podle určitých charakteristik (velikost, poloha, atd)
- Umožňuje přesnější benchmarking jednotlivých obcí
- www.soc.cas.cz/mapa/kalkulacka

VYBRANÁ ZJIŠTĚNÍ 2. VÝZKUMNÉ ZPRÁVY

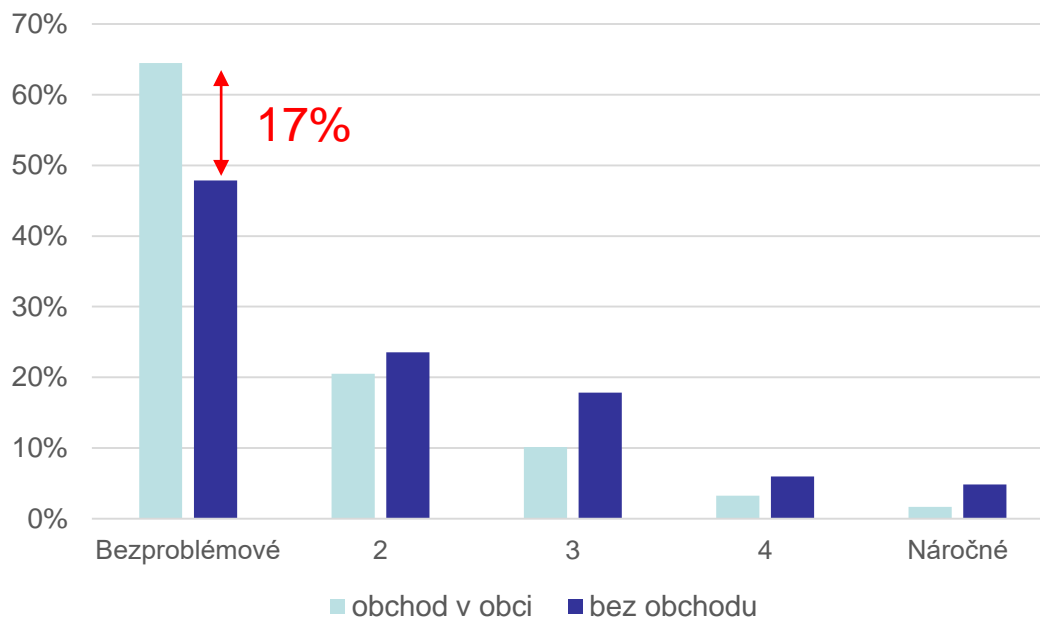
dotazníkové šetření o významu a využívání služeb

Posouzení významu místních služeb ve vybavených a nevybavených obcích

VYBRANÁ ZJIŠTĚNÍ 2. VÝZKUMNÉ ZPRÁVY hodnocení významu prodejny potravin

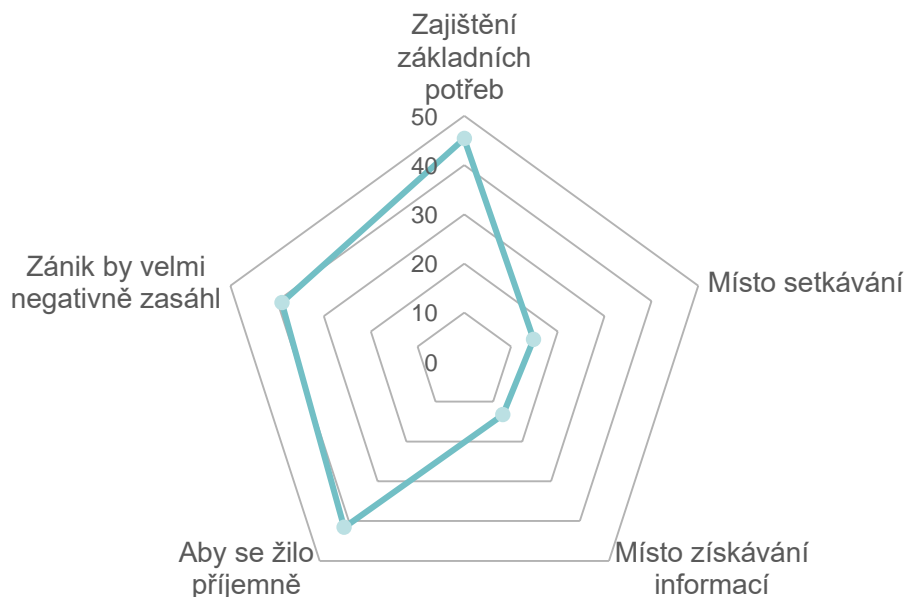
Jak náročné je pro vás nakoupit potraviny v požadovaném rozsahu a kvalitě?

VYBRANÁ ZJIŠTĚNÍ 2. VÝZKUMNÉ ZPRÁVY

hodnocení významu prodejny potravin

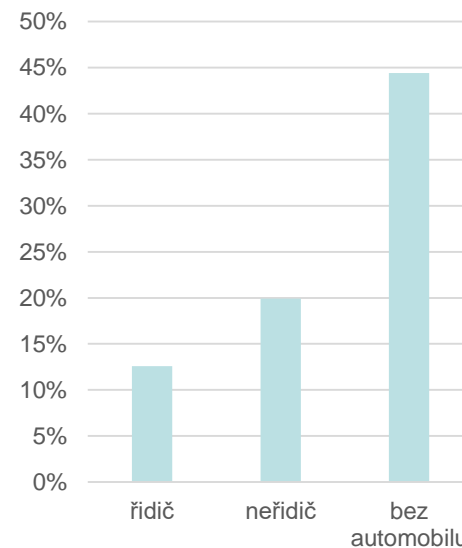
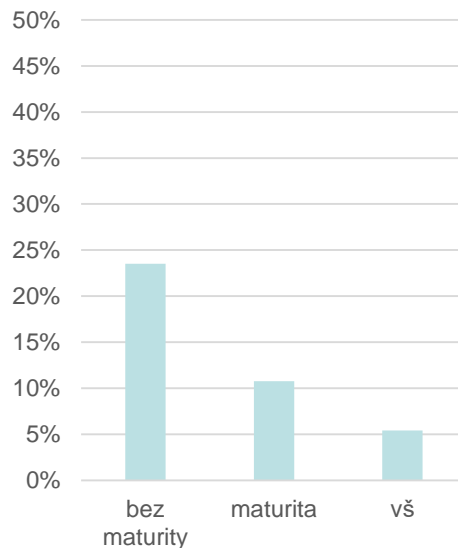
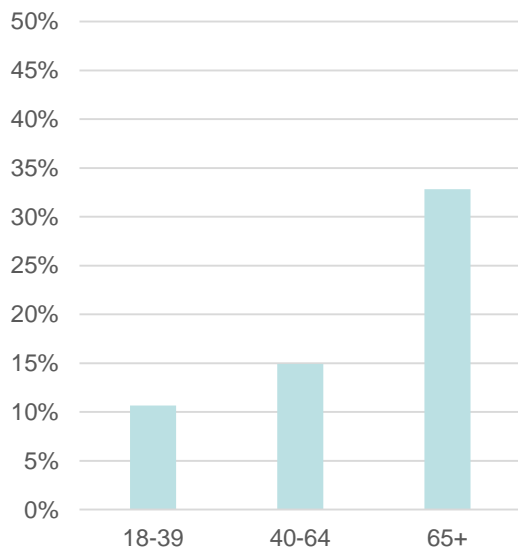
Dimenze významu prodejny potravin v obci

Podíl osob, které na pětibodové škále vybraly krajní kategorii (naprosto souhlasí)

VYBRANÁ ZJIŠTĚNÍ 2. VÝZKUMNÉ ZPRÁVY hodnocení významu prodejny potravin

Místní obchod s potravinami jako hlavní místo nákupu (celkem 18%)
„Nakupujeme zde většinu potravin“

Shrnutí informací o významu lokálních prodejen potravin

- Jsou hodnoceny jako jedna z nejdůležitějších lokálních služeb, a také nejvíce postrádaná v obcích, kde nejsou.
- Prodejna potravin je vnímána primárně jako místo každodenní potřeby a jako výrazné zatraktivnění života v místě. Sociální funkce je mnohem slabší.
- Lokální prodejny potravin jsou hlavním místem nákupu téměř pro jednu pětinu obyvatel malých obcí. Zároveň mají zásadní funkci pro starší obyvatele, osoby s nižším sociálním postavením a zejména pro nemobilní.

Dosavadní výstupy projektu

- Výzkumná zpráva
 - Bernard, Josef a kol. 2020. „Občanská vybavenost v malých obcích.“
- Článek v časopise Urbanismus a územní rozvoj
 - Bernard, Joukl, Vítková: Občanská vybavenost malých obcí: diagnóza, standardy, plánování, 2021
- Kalkulačka vybavenosti
 - www.soc.cas.cz/mapa/kalkulacka

Děkuji Vám za pozornost

Josef Bernard

Lokální a regionální studia

